

Prosjektgruppemøte

28. juni 2023

Til stede: Simon Heier, Bernhard Svendsgard, Kari Bentsdal, Bjarne Otnes, Olav Søderberg, Signe Hjellevstad Jørgensen, Tom Hjemseteren, Ragnhild Eklid, Mari Jacobsen Garmo, Sigurd Alme.

Forfall: Tore Ulvund, Torbjørn Utigaard.

Referent: Are Endal Rognes

1 Nytt siden sist

Signe Jørgensen ny fra SF i Trøndelag.

1.1 Møte om bestandsforhold

12. juni ble det avholdt møte med tema bestandsforhold, med deltakere fra NINA, sekretærer for villreinutvalgene i Snøhetta og Knutshø og norsk villreinsenter.

Snakket om kortsiktige og langsiktige tiltak innen bestandsforvaltning

Forslag til tiltak som ble nevnt på møtet:

- Forbedre tellinger. F.eks Helikopter ved strukturtellinger.
- Bedre rapportering. Snøhetta et av de beste områdene på rapportering fra jegere. I Snøhetta har det blitt delt ut vekter til jegerne for å få bedre rapportering. Blir bedre vekter i rapporteringa, også for aldersklasser utover kalv. Diskutert veiestasjoner og veieplikt. Gjøres i andre områder, men krever en del organisering. Hardangervidda har refundert deler av jaktkort ved fullstendig rapportering fra jegere, men dette ble for dyrt og er nå tatt bort. I Knutshø ble de som leverte komplett med i trekning av ekstra dyr, men dette ble lite brukt og slutt på.
- Digitale jaktkort. Vil fremme rapporteringa. Miljødirektoratet har ansvaret for å opprette digitale jaktkort, men pga. flytting av oppgaver fra KLD til LMD blir dette foreløpig utsatt.
- Forvaltningsmerking/GPS-merking. Viktig for å overvåke effekt av tiltak og for å se endringer i arealbruk. Kostbart, men kostnader kan reduseres ved å delta i større prosjekter.
- Innsamling av avføringsprøver. Enkelt tiltak som vil gi mye data. Kan hende finansiering allerede ligger i overvåkningsprogrammet.

- Målebånd for jegere. For å måle rygg lengde, skanker mm. ble diskutert, men ansett som uhensiktsmessig.
- Bestandsanalyser. For å forklare nedgang i slaktevekter og kalveproduksjon kan bestandsanalyser gi svar. Forskerne jobber med en ny bestandsmodell som bedre tar inn i seg utfordringer, påvirkningsfaktorer mm. Denne vil kunne gi mer presis kvotefastsetting. En slik bestilling vil tidligst kunne skje i 2024, da er modellen ferdig. Dette vil koste 1-3 mill. Fellesprosjekt mellom områder kan få ned prisen. Dette er etterspurt av mange og kan gi svar.
- Helse/parasitter: Reinen trekker mellom saltsteinsplasser og får i seg sykdommer og parasitter. Må vurdere tekniske innretninger på saltsteinplassene. Kan være aktuelt som føre-var tiltak i Snøhetta.
- Jaktutøvelse er naturlig å se på. Avhengig av jakt for å få samlet inn data og regulere tetthet.
- NINA planlegger eget prosjekt på kalvevekter. Uvisst hvor og når dette gjøres. Snøhetta er interessant for dem.

1.2 Saker i media

Ordføreropprop: Det har vært et ordføreropprop mot prosessen med tiltaksplaner og stortingsmelding. Fikk svar fra statssekretæren. Det ble informert om at det blir offentlig høring etter at forslaget til tiltaksplanene er levert.

Skriftlig spørsmål til kommunal- og distriktsministeren om mer involvering av KDD. Svart opp.

Naturvernforbundet og Norsk bonde- og småbrukarlag har diskutert sau i villreinområder på Dax 18 (19.juni).

1.3 Møte med departementene om tiltaksplaner og stortingsmelding

- Tiltaksplanene skal innarbeides i stortingsmeldingen.
- Arealforvaltning, samferdsel, ferdselsregulering, dyrehelse, fornybar energi og bærekraftig bestandsforvaltning er tema som har kommet som innspill til stortingsmeldingen.
- Blir nytt allmøte for å komme med innspill til høsten – KLD arrangerer.
- Fremdriftsplan fra KLD; Tiltaksplaner, utkast, stortingsmelding, høring på tiltaksplaner. 2025 blir de første tiltaksplanene for villrein vedtatt av regjeringa.

Hvor spesifikke er datoene fra KLD? Hvis forvaltningsplanarbeidet må vente til 2025 så får forvaltninga problemer. Kan risikere at konkrete tiltak ikke kommer før i 2025.

1.4 Innkomne innspill og utkast til tiltaksplan

Fått inn mange innspill til tiltaksplan for Snøhetta villreinområde. Ca. 90 innspill til tiltak. Vi går gjennom og diskuterer noen av disse i dag.

Arbeidet med første utkast av tiltaksplan er forsinket, men jobber med det. Når det er klart vil vi legge det ut og be om nye innspill og vurderinger av det som er nevnt. Innspillssiden vil da være åpen frem til 10.august.

Neste prosjektgruppemøte blir i midten av august.

2 Diskusjon av innkomne innspill og forankring for videre arbeid

Hva skal vi jobbe videre med?

Hjerkinnplataet: Fokusområder er Snøheimvegen, Stroplsjødalen, Snøheim, Reinheim, innfallsporter. Til dels stor unnvikelse på arealbruk og trekkpassasjer. Mye forstyrrelser sommerstid og fremre områder vinterstid. Forsinka trekk i området.

Horisont Snøhetta har tatt opp deler av denne problematikken allerede. Fokus på vinn-vinn-tiltak. Bussregime på Snøheimvegen. Mange aktører. Organisert vs. uorganisert ferdsel. Viewpoint, moskus, jegere, fuglehundprøver, riding, kiting mm.

Det har blitt vist at mer enn 30 passeringer per dag gir arealunnvikelse og mer enn 220 passeringer per dag gir full barriere. Forsøkt ulike tiltak: bussregime, sykkelforbud, infoarbeid, kanalisering, Snøhetta Viewpoint, legge ned en av DNT-stiene i Stroplsjødalen. Har det fungert: nei. Hvorfor ikke? Hva kan vi gjøre for å få det til å fungere? Nye tiltak? Hvis bussregimet ikke fungerer, bør det revideres.

Snøheimvegen:

Innkomne innspill til tiltak:

- Fjerning/sanering av vei
- Redusere antall bussavganger
- Regulere tidspunkt
- Tillat kun gående brukere
- Prøveprosjekt med regulering

Å tillate kun gående brukere er ikke anbefalt. DNT føler seg veldig presset med dagens regime og vil i så fall ha kompensasjon. Vanskelig å holde et strengt nok regime opp imot bussen. Det er en del trafikk utenom bussregimet; varelevering, håndverkere, oppsyn og forskning. Jobber med å stramme inn og redusere ferdsel utover bussen, men mange gode formål som skal innover veien. Det er ei viss åpning i forskrifta for drift av Snøheim. Forsvaret og Fjellnett har unntak i forskrifta til å bruke veien. Noe av trafikken er hjemlet i forskrift og noe er ikke gjennomførbart på andre måter. Har en del verktøy for å stramme inn, men en del ting er vanskelig å nekte. Enklere å holde et stramt regime på Vålåsjøhøveien.

Mange av innspillene går på fjerning/sanering av veien. Hvis en fjerner veien, vil en få folk spredt rundt i terrenget. Da må en si så fall ha ferdselsreguleringer. Tiltakene må ses i sammenheng, spesielt Snøheim og Stroplsjødalen. Vil kunne flytte problemet til Stroplsjødalen og føre til mer folk der. Bør vurdere å heller begynne med tiltak i Stroplsjødalen.

Snøheim og Reinheim:

Innkomne innspill til tiltak:

- Stenging av en eller begge hyttene
- Fra betjent til ubetjent
- Regulering av åpningstider ytterligere
- Begrense antall besøkende
- Flytting av hytter
- Kombineres med andre tiltak?

Må se Snøheim og Reinheim i sammenheng hvis man skal gjøre noe.

Ved å sørge for mindre trafikk på hyttene har man gjort en del. Bør redusere allmenn ferdsel i sårbare områder, dette er gjort i hekkeområder for fugl blant annet.

Vet vi effekten av å gå fra betjent til ubetjent, blir det mindre brukere? Kan man ha en kompensierende hytte et annet sted?

De fleste av de som tar bussen går på Snøhetta. Færre som går fra Snøheim til Reinheim. Trafikken mellom Snøheim og Reinheim er til lite skade for villreinen. Vi bør foreslå realistiske tiltak, hvis ikke kommer ikke ting til å gå gjennom politisk behandling.

Først og fremst jobbe videre med Reinheim.

Viktigere å få lagt ned Reinheim enn Snøheim. Lettere å regulere ferdsel på Snøheimvegen. Vil også kunne redusere ferdselen i Stroplsjødalen.

Stenging før regulering eller fjerning? Snøheim bør stenges, spesielt i de viktigste tidene for villreinen. Hvis hytter stenges, bør en ha nødby på Snøheim?

Hva med trinnvise tiltak over tid? For eksempel først stenging av Reinheim, deretter stenging av Snøheim, deretter ferdselsrestriksjoner. Hvis tilstanden for reinen ikke bedres etter første tiltak, settes neste tiltak inn. På den måten vil man få en pekepinn gjennom reklassifisering på om tiltakene fungerer eller ikke.

Hvor blir folk og trafikk av når en stenger noen tilbud? Hvis en stenger Snøheim kan en risikere å få veldig mye trafikk i Stroplsjødalen. Det er ikke bra. Viktig å se på hvor trafikken blir av når vi iverksetter ulike tiltak.

Hva med å flytte Snøheim til E6? Vil trolig gi mindre folk inn i området. Er noe slikt aktuelt å se videre på? Flytte hytta vekk fra kjerneområdene. Dette bør i så fall kombineres med ferdselsrestriksjoner. Må man i så fall flytte Reinheim også? Dette vil gi mye mer ferdsel mot Tverrfjellet og Einøvlingen. Det kan være uheldig.

Ingen konsensus i gruppa om hvilke tiltak man bør gå for som hovedtiltak, og vi fortsetter derfor å jobbe med alle tiltak.

Stroplsjødalen:

Innkome innspill til tiltak:

- Redusere antall stier
- Ferdselsregulering
- Soneinndeling
- Områdeforbud

- Tidspunkt-regulering
- Stenge/regulere brua på Kongsvold og ved jernbanen på Grønbakken

Redusere bruken av innfallsportene? Se opp imot annen ferdsel.

DNT har sagt at de vil legge ned stien sør for Kaldvella. Dette blir gjort i sommer; varding og merking blir da tatt bort. Blir forsøkt med revegetering for å fjerne stien. Har naturveiledere ute der nå fem dager i uka. Moskusguiding i området er vanskelig å få gjort noe med. Bruker ofte Grønbakken som utgangspunkt. Må ha områder de ikke kan guide på. Utdfordringer med parkering på Grønbakken og Kongsvoll. Vil ha mer parkering på Kongsvoll og mindre på Grønbakken. Må trolig ha ferdselsrestriksjoner i deler av året i dette området. Blir stiene fjernet digitalt også? Har man noen andre plasser der man ser effekt av å ha fjernet stier (merking, skilting og fjerne fra kart)? Blir det nedgang i ferdsel? Erfaringer fra Rondane sier at dette fungerer veldig bra. Man klarer ikke å revegetere hele stien, men trolig første del slik at folk ikke starter på stien.

Gruppen er enig i at ferdselsregulering må til.

Moskus:

Innkommne innspill til tiltak:

- Regulering av safarivirksomhet
 - Regulering av perioder
 - Regulering av områder
 - Andre reguleringer (antall osv.)
- Fjerne moskus
- Flytte moskus
- Sertifiseringsordning
- Økt oppsynsressurser
- Ferdselsrestriksjoner i kombinasjon
- Informasjonstiltak

Uorganisert ferdsel i forbindelse med moskus som er det store problemet. Moskus ikke i direkte konflikt med rein, men fører med seg mye folk.

Mye folk inn i samme området samtidig: regulere dette for eksempel i reinsjakta. Hvor store grupper? Hvor mange får være i fjellet totalt?

Vintersafari har tatt seg opp. Aktuelt med alternative områder for moskusguiding og regulering på våren slik at de ikke er til hinder for villreinen. Innføre guidefrie uker/helger?

Guidene vil vite hva de har lov til, ikke hva de ikke har lov til. Klare retningslinjer. Styre guidene vekk fra sårbare områder i sårbare perioder.

Vil sertifisering av moskusguider gi ønsket effekt?

Innføre guideplikt på moskus? Flinke guider som følger retningslinjer. Hvis dette blir godt kjent, vil folk følge det etter hvert.

Flytte moskusen til andre områder? Hva med å flytte moskusen nærmere E6? Kan det løse mye av problemene? Hvilke områder kan den eventuelt flyttes til? Bør i så fall kunne vise til et relevant område? Bør være et område uten villrein.

Siden så mange går uten guide bør man få kontroll på den uorganiserte ferdselen. Vanskelig å få bukt med utenlandske, uorganiserte guider. Trolig vanskelig å få gjennom ferdselsreguleringer politisk. Man må også ha mer oppsyn og oppfølging av forbud, men vil nok uansett bli vanskelig å følge opp fullt og heilt. Vanskelig å sortere hva slags ærend folk er ute i. Hva med lokalbefolkninga opp i alt dette? Vanskelig å slippe gjennom noen folk og ikke andre. EUs diskrimineringsbestemmelser gjør at vi ikke kan skille på folk mtp. ferdselsreguleringer.

I enkelte andre land må man være i følge med guide for å få lov til å gå inn i visse områder. Må vi begynne å se på dette i Norge også?

Vi må se videre på moskusproblematikken, og vurdere både flytting og fjerning. Det vil ha konsekvenser, men effekten vil kunne være veldig god. Tar vi ikke med dette gjør vi ikke jobben vår. Hvor mye penger skal man bruke på en innført art? Ja, det er noe verdiskaping på moskus, men man bruker også store ressurser på den. Sentralt hva Oppdal og Dovre kommuner mener om dette. Politisk er det ønskelig å beholde moskusen.

Ingen konsensus om hva man skal jobbe videre med, slik at vi jobber videre med alle tiltak.

Snøhetta viewpoint (VP):

Innkomne innspill til tiltak:

- Flytte eller fjerne
- Styre mer ferdsel til Viewpoint
- Unngå profilering
- Regulere åpningstider

Er VP et avlastende tiltak eller drar det flere til området? Drar folk til området, men holder de på stien og fører til lite strøferdsel ut fra utkikkspunktet. Har ikke hatt ønsket effekt med å dra folk bort fra andre innfallspor. 10 000 besøkende i 2011, opp mot 30 000 senere år.

Flere innspill gikk også på informasjon ved VP, ønske om bedre formidling. I dag står informasjonsplakater nede ved parkeringa, mens det er naturveiledere oppe ved VP.

Innfører vi ferdselsrestriksjoner andre steder bør vi kunne styre folk til steder som VP. Man må gi folk alternativer.

Reguleringer av åpningstider, beredskap hvis villrein dukker opp bør på plass.

Brukerundersøkelse: Bør se på resultatene av denne opp imot tiltak på VP.

Mye ferdsel på VP når det ikke skal være det, og på tross av vinterstengt. Mange vil se bygget, ikke naturen, da burde det kunne flyttes til andre steder. Kan det flyttes til Hjerkinnhø for eksempel? Flytting av VP bør ligge litt lengre ned på lista.

Kan søke midler fra Fylkeskommunen om informasjonstiltak ifm. villrein og styring av ferdsel.

Ikke det mest aktuelle tiltaket, men må være med videre.

Oppsynsrapport fra Snøhetta, jakta i 2022:

Dyrene presset og kom seg ikke dit de ville. Presset ut mot tverrfjellet og andre veinære steder. Et eksempel på hva som kan skje når dyrene blir presset av all aktiviteten. Jaktutøvelse pekes på av mange og dette er noe vi må jobbe videre med.

Regulering av ferdsel utenom verneområdene:

Naturmangfoldloven gir mulighet til å regulere ferdsel som større arrangement, fotografering og andre ferdselsformer. Hvis denne skal brukes skal det vurderes hvilke ferdselsformer som er skadelige. Bør denne videreutvikles eller trenger en andre muligheter til å regulere ferdselen? Dette er ikke godt nok, dette burde inn i verneforskriften. Kanskje bør verneforskriften oppdateres med bestemmelsen i naturmangfoldloven. Burde kunne regulere organisert ferdsel i Knutshø landskapsvernområde slik en kan i nasjonalpark. Utenfor verneområdene bør vi også kunne regulere. Retningslinjer i regional plan kan brukes, men da må kommunene ta det inn i sine planverk. Kommunene kan ta kontakt med fylkeskommunen for å jobbe med dette. Sti- og løypeplan er viktig å jobbe med. Det er kommunene sitt ansvar å se på dette utenfor verneområdene. Bør dette ligge på regionalt nivå? Lite kapasitet til å jobbe med slikt i kommunene. Kommunene ønsker å forvalte mest mulig selv, men får ikke nødvendigvis med midler til dette. Kan bli overbelastning på administrativt ansatte. Regionale ferdselsplaner kan kanskje brukes for å se på behovet for ferdselsreguleringer. Kan det da styres regionalt, men at kommunene er involverte. Er det mulig med en felles ressurs? Stor forskjell mellom kommuner på hvor restriktive de er. Videreutvikling av paragraf 22 kan være aktuelt.

Trekket mellom Snøhetta Vest og Øst:

En av grunnene til at normen slår ut på rødt.

Torbuhalsen: Sårbart/ødelagt. Både viktig trekkpassasje og kalving- og oppvekstområde. Hytter, veitrafikk, kraftlinje er bidragende årsaker til dårlig trekk.

Aursjøen-Eikesdalen: Trekket er i bruk, men dyra krysser raskt om høsten pga. ferdsel på veg. Trekk nordover i mars/april til kalvingsområdene, trekker sørover i jakta til høst-vinterbeiter.

Aursjøen-Gåsbue: Sporadiske observasjoner av bukk på trekk vår og senhøst.

Kvitmyrin: Trekkpassasje høst og senvinter/vår. Bukkene beiter ned mot kvitmyrin om høsten. Vei brøytes til vinterferie og påskeferie og åpnes i slutten av mai.

Bør vi fokusere på alle trekkpassasjer eller må en fokusere på enkelte? Kommunestyret i Lesja gikk for fjerning av infrastrukturen som vei mm. på Torbuhalsen og kabling av kraftledninger i området. Tror tiltak på Torbuhalsen vil ha mest effekt. Torbuhalsen er lettest å gjøre noe med.

Bør en foreslå flytting av hytter på Torbuhalsen, ut av trekkområdet? Å fjerne veien ville fungere bra, men det blir trolig veldig upopulært lokalt. Torbuhalsen er veldig aktuelt område å gjøre tiltak i, men man burde også flytte hytter og kraftlinje ved Aursjøen-Eikesdalen. Gåsbu og Kvitmyrin har usikker effekt i dagens kunnskapsgrunnlag.

Hva med stegvise tiltak på Dalsidevegen? Regulere åpningstider mm. For å få lokal aksept bør en trolig starte med kraftledningene og nasjonal infrastruktur, før man innskrenker lokal ferdsel og infrastruktur. SF i Møre og Romsdal prioriterer Torbuhalsen høyt. Tunnel har vært snakket mye om, som et alternativ til fjerning av vei.

Oppkjøpsordning/Støtteordning for hytter bør kunne være et godt tiltak. Dette bør være aktuelt i flere villreinområder.

Hva med kostnader? Vet vi noe om hva slags midler som vil bli gitt til tiltak i villreinområder? Vi får ingen avklaring når det gjelder økonomiske rammer før stortingsmeldinga er på plass, men villreinfond (aura-utbygginga mm) er det som er tilgjengelig per i dag. Det økonomiske blir et spørsmål i videre arbeid i årene fremover. Vi skal ikke fokusere på dette, men se på hva som vil gi god effekt for villreinen. Vi skal se på grove kostnadsoverslag og hvem som har sektoransvaret og så blir det en vurdering på hvem som skal ta regninga.

Koster ikke noe for kommunene Lesja og Sunndal å ikke bygge nye hytter i disse to trekkpassasjene.

Tiltak knyttet til hytter på Kvitmyrin, burde ikke være så vanskelig å få gjort noe i dette området. Kunne man tatt bort veien helt innerst langs vestsida av Aursjøen? Man kan rydde litt i infrastrukturen i dette området.

Ta med flere fokusområder/trekk videre i prosessen.

Veien gjennom Torbudalen:

Innkomne innspill til tiltak:

- Regulere i tid og rom
- Stenge, men tillate vedlikehold av magasiner
- Brøytepraksis
- Uendret praksis
- Tiltak i kombinasjon med infrastrukturtiltak

Tunnel jobber vi videre med. Hvor bred må passasjen langs Torbuhalsen være for å ha effekt? Helt opp til Sandvatnet eller holder det med kun selve Torbuhalsen? Kan være aktuelt å stenge veien mellom Torbuvatnet og Aursjøen. Seinere brøyting og tidligere stenging vil være et godt tiltak. Nord for Holbuvatnet burde det kunne være et trekk hvis det ikke blir brøyta så tidlig inn i området. Dagens praksis kan ikke opprettholdes hvis en vil ha trekk mellom øst og vest. Brøyterestriksjoner bør være første steg. I tillegg må man begrense ferdselen mest mulig. Fjerning av infrastruktur vil innebære en periode med mer forstyrrelser, så man må se på dette i et langsiktig perspektiv.

Sandgrovbotn:

Innkomne innspill til tiltak:

- Stenge, men tillate for vedlikehold av magasiner
- Regulere i tid og rom

Anleggsvei som er åpen for alle og gratis å kjøre på. Stort potensiale for ferdsel med sykkel og bil, spesielt turisttrafikk. Beskrevet som ei tikkende bombe. Her kan vi klare å være litt tidlig ute. Enig om at denne må gjøres noe med. Veien bør stenges for allmenn ferdsel. Økende bekymring fra fjellstyret, da de ser økt ferdsel år til år og har ønske om reguleringer her.

Aursjøveien:

Innkomne innspill til tiltak:

- Regulere i tid og rom
- Se på praksis for vinterbrøyting
- Stenge hele eller deler av veien, men tillate for vedlikehold av magasiner
- Uendret praksis

Denne reklameres tungt som turistvei. Det er viktigst å holde disse veiene roligst på våren. Derfor kan seinere brøyting være et godt tiltak. Trenger ikke å kjøre inn beitedyr mm. før trolig i midten av juni. Dette vil kunne være bra for vårtrekket i området. Det er ikke en menneskerett å få være på hytta så tidlig som mulig med brøyta vei. Det mangler ofte dyr under tellinger på vest, som en ikke helt vet hvor blir av, vandrer trolig inn på øst.

Annet:

Mange tiltak kan settes i gang før resultatet av tiltaksplanarbeidet er klart. Mange aktører kan gjøre mye i dag. Plukk lavt-hengende frukter og stram inn praksis slik den er per i dag. Kan FK og SF sende ut at det er en ny praksis på innstramminger per i dag? Slik at kommunen kan bruke dette til å si nei og til å stramme inn praksis. Nye nasjonale forventninger til nasjonal og regional planlegging, her forventer regjeringa at villreinen prioriteres i forvaltninga på alle nivå. Ikke legge til rette for videre utbygging av fritidsboliger i og over tregrensa, dette kan brukes inntil en får sterkere virkemidler. Står også i regional plan at en skal ta hensyn til oppdatert kunnskap. Dispensasjon skal være et unntak ikke en regel. Fordi en kan utvide hytter betyr det ikke at en skal det. Samla belastning øker da drastisk. Kommunene må selv ta ansvar for dispensasjonspraksisen og for å innarbeide ny kunnskap slik som kvalitetsnormen er. Kommunene må ta regional plan inn i sine planverk. Dette er vanskelig å jobbe med på administrativt nivå, men en må prøve.

Dette gjelder også nasjonalparkforvaltninga. Her kan en stramme inn i dag og vise til ny kunnskap.

God sommer og takk for innsatsen!